

Horváth Diána – Molnár Dániel – Regős Gábor

2020–2022: Célkeresztben a felzárkózás és a versenyképesség

2020–2022: Convergence and Competitiveness in Crosshair

Összefoglalás

2018-ban a magyar gazdaság teljesítménye, a különböző elemzőintézetek prognózisait jelentősen meghaladva, 5,1 százalékkal bővült. A tényadathoz legközelebb – bár még így is viszonylag távol tőle – a Magyar Nemzeti Bank, a Pénzügyminisztérium, illetve a Századvég Gazdaságkutató előrejelzései álltak, míg legtávolabb a nemzetközi szervezetek várakozásai. Tanulmányunkban áttekintjük a magyar gazdaság várható makrogazdasági folyamatait, bemutatva más előrejelző intézetek prognózisait is. Alappályánkon 2022 végéig évente legalább 3 százalékos növekedésre számítunk, miközben 2019-ben a bővülés még megközelítheti az 5 százalékot. A következő két évre a legtöbb kutatóintézet 3 százalék körüli növekedést és inflációt jelez előre, miközben a GDP-arányos államadósság folyamatosan csökkenhet, a folyó fizetési mérleg egyenlege azonban kismértékű passzívumot mutathat. A tartós gazdasági növekedéshez azonban szükség van az ország versenyképességének javítására (pl. a magasabb hozzáadott értékű tev-

---

HORVÁTH DIÁNA makrogazdasági elemző, Századvég Gazdaságkutató Zrt., doktorandusz, Budapesti Corvinus Egyetem (horvath.dia@szazadveg.hu),
MOLNÁR DÁNIEL, doktorandusz, Budapesti Corvinus Egyetem, makrogazdasági elemző, Századvég Gazdaságkutató Zrt. (molnar.daniel@szazadveg.hu),
REGŐS GÁBOR PhD, makrogazdasági üzletágvezető, Századvég Gazdaságkutató Zrt. (regos@szazadveg.hu).

kenységekre való áttéréssel, illetve az oktatás fejlesztésével), valamint az egyensúlytalanságok kialakulásának (túlzott eladósodás és a folyó fizetési mérleg tartósan negatív egyenlege) elkerülésére.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: E20, E27, E47, O11

Kulcsszavak: gazdasági növekedés, előrejelzés, versenyképesség, folyó fizetési mérleg

Summary

In 2018 the performance of the Hungarian economy increased by 5.1 per cent, well above the forecasts provided by analysts at various institutes. The hits closest to the facts, although still relatively far, were given by the National Bank of Hungary, the Ministry of Finance and Századvég Gazdaságkutató (Századvég Economic Research Institute), and the most unrealistic figures were specified by international organisations in their expectations. In this study an overview is given of the expected macroeconomic developments in the Hungarian economy, including the presentation of forecasts by other institutes. The base scenario presumes growth at a rate of no less than 3 per cent per annum up to the end of 2022, with expansion still approaching 5 per cent in 2019. For the next two years most research institutes predict growth and inflation around 3 per cent, while the government debt to GDP may gradually decline, however, the current account balance may go slightly into the negative. Long-term economic growth, however, requires the improvement in the country's competitiveness (e.g. through the adoption of activities representing higher added value or by improving education) and the prevention of imbalances (excessive indebtedness and permanently negative current account balance).

Journal of Economic Literature (JEL) codes: E20, E27, E47, O11

Keywords: economic growth, forecast, competitiveness, current account balance

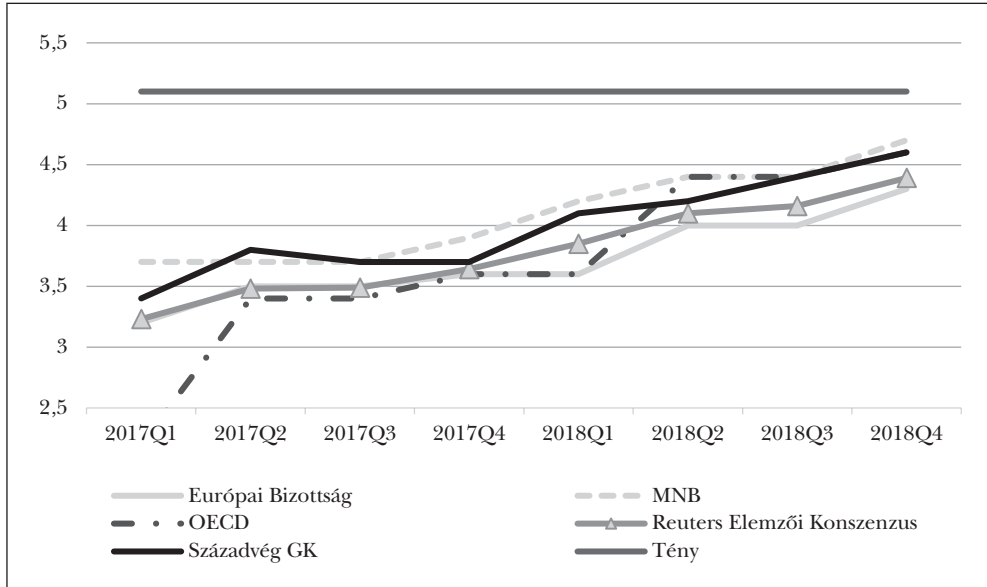

A 2018-AS GAZDASÁGI FOLYAMATOK

2018-ban a magyar gazdaság a rendszerváltás óta nem látott ütemben, 5,1 százalékkal bővült, amellyel jelentős mértékben rációzott az elemzői várakozásokra. 2017 elején, amikor az intézetek kiadták első előrejelzéseiket 2018-ra vonatkozóan, a várakozások még 3 és 4 százalék között alakultak, de még 2018 elején is a kormányzat mellett csak az MNB és a Századvég Gazdaságkutató jelzett előre 4 százalékos meghaladó növekedést. Azonban ahogy fokozatosan érkeztek az adatok, úgy módosította felfelé minden szervezet az előrejelzését, így azok közeledtek a tényadathoz.

A dinamikus, 5 százalékos feletti gazdasági növekedés az idei első félévben is fennmaradt. Ehhez termelési oldalról a mezőgazdaság kivételével minden ágazat hozzájárult.

1. ábra: Az előrejelzések alakulása 2018-ra (GDP-növekedés, %)

Forrás: MNB

Az ipari termelés elsősorban a korábbi évek kapacitásbővítése révén 5,0 százalékkal nőtt, míg az építőipar az EU-s források felhasználása, a vállalati beruházások, valamint az állami intézkedések (csok, lakásáfa-csökkentés) eredményeként 34,4 százalékkal bővült. Jelentős volt a hozzájárulása emellett a szolgáltatásoknak is, amelyen belül a szakmai, tudományos, műszaki és adminisztratív tevékenység (7,1 százalék), az információ, kommunikáció (6,2 százalék), illetve a kereskedelem, szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás (7,1 százalék) ágazatok bővülését érdemes kiemelni.

Ugyanakkor felhasználási oldalról a növekedés motorját a háztartások fogyasztási kiadásainak emelkedése és a bruttó állóeszköz-felhalmozás jelentette. Előbbi éves alapon az első félévben 4,8 százalékkal, míg utóbbi 20,6 százalékkal nőtt. A háztartások fogyasztási kiadásának emelkedésében a bővülő foglalkoztatás és a továbbra is 10 százalékot meghaladó ütemben növekvő keresetek játszottak szerepet. Ezzel szemben a beruházási dinamikát az uniós források felhasználása és az alacsony kamatkörnyezet támogatja. Az első félévben fő felvevőpiacunk, Németország gyengélkedése ellenére az export 5,0 százalékkal emelkedett, míg a behozatal a fogyasztás és a beruházások importigénye okán 5,0 százalékkal nőtt.

Az infláció az idei első 9 hónapban kismértékben az MNB 3 százalékos inflációs célja felett, azonban a toleranciasávon belül, 3,3 százalékon alakult. Ezen belül is az élelmiszerek ára átlagosan 5,4 százalékkal, a szeszes italok, dohányárúk ára 8,0 százalékkal, a ruházkodási cikkek ára 1,2 százalékkal, a háztartási energia ára 1,1 százalékkal, az üzemanyagok ára 1,3 százalékkal, a szolgáltatásoké pedig 3,0 százalékkal emelkedett,

míg a tartós fogyasztási cikkeké nem változott. Az inflációs folyamatokban jelenleg kettősség figyelhető meg: az erőteljes belső kereslet felfelé, míg a külső infláció az eurózóna gazdaságának gyengélkedése nyomán lefelé hajtja azt.

A foglalkoztatottak száma a január–júniusi időszakban 4 millió 504 ezer fő volt, amely több mint 49 ezer fővel haladja meg az előző év azonos időszakának adatát. Ennek köszönhetően a foglalkoztatási ráta 60,7 százalékra emelkedett a 15–74 éves korosztályban, amely megegyezik az uniós átlaggal, míg 2010 elején még 8,7 százalékponttal elmaradt attól. A foglalkoztatás emelkedésével párhuzamosan nőtt az aktivitás is, egy év alatt több mint 38 ezer fővel, így az aktivitási ráta már 62,9 százalék. Ennek köszönhetően a munkanélküliek száma újabb mélypontra, 161 ezer fő alá csökkent, míg részarányuk a rendszerváltás óta nem látott szintre, 3,4 százalékra mérséklődött. Az aktivitás növekedésében nagyrészt a bérfolyamatok játszanak szerepet. Az első félévben a nemzetgazdasági bruttó átlagkereset 10,6 százalékkal 359 464 forintra emelkedett, ezen belül is a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások körében 11,3 százalékos, míg a költségvetési szférában 7,6 százalékos növekedést regisztráltak. A bérfolyamatokat egyrészt a munkaerőhiány hajtja, amely mellett a minimálbér és a garantált bérminimum év eleji 8-8 százalékos emelése játszik szerepet, míg a közszférában az egyes ágazatokat érintő bérrendezéseket kell megemlítenünk. Az infláció hatását is figyelembe véve, a reálbérek az első félévben 6,9 százalékkal emelkedtek.

A kormányzati szektor hiánya 2018-ban a GDP 2,3 százaléka volt, míg 2019 első félévében 1,3 százalékos többletet mutatott. Az egyenleg jelentős, éves alapon mért 2,4 százalékpontos javulásának hátterében a bevételek kiadásoknál nagyobb mértékű növekedése húzódott meg. A GDP-arányos államadósság ennek eredményeképp a tavalyi év végi 70,2 százalékról az első félév végére 68,2 százalékra mérséklődött.

2019 januárja és szeptembere között az államháztartás központi alrendszerének halmozott hiánya 303,6 milliárd forintot ért el. A központi alrendszer eredménye a központi költségvetés 324,8, illetve a társadalombiztosítás pénzügyi alapjai 47,3 milliárd forintos deficitjének, valamint az elkülönített állami pénzalapok 68,5 milliárd forintos többletének tudható be. A költségvetés bevételi oldalára a 2016-ban kötött bértmegállapodás eredményeként emelkedő bérek és az ennek nyomán növekvő fogyasztás, a foglalkoztatottak számának bővülése, a gazdaságfelerősítő intézkedések következtében emelkedő adóbevételek, valamint a gazdaságvédelmi akcióterv elindult elemei hatottak. A fentiek eredményeképp általános forgalmi adóból 466,1 milliárd forinttal (16,3 százalékkal), személyi jövedelemadóból 168,7 milliárd forinttal (10,5 százalékkal), nyugdíj-, egészségbiztosítási és munkaerőpiaci járulékokból pedig 290,8 milliárd forinttal (7,5 százalékkal) több bevétel folyt be az első kilenc hónapban, mint a megelőző év azonos időszakában. Az idei év szeptemberéig összesen 799,8 milliárd forint bevétel érkezett az államkasszába az uniós projektekhez köthetően, míg az uniós projektek kiadásai 1077,4 milliárd forintot tettek ki. A hazai forrásból finanszírozott projektek közül a Modern Városok Program, a Magyar Falu Program, a közút- és vasúthálózat modernizációja, illetve a vállalkozások termelékenységének növelését szolgáló beruházások voltak mérvadóak.

A VÁRHATÓ MAKROGAZDASÁGI PÁLYA

Magyarország kis, nyitott gazdaság, így erőteljesen ki van téve a nemzetközi gazdasági folyamatoknak. Ebből kifolyólag fontosnak tartjuk elsőként a legfontosabb exportpiacainkra vonatkozó várakozásainkat bemutatni.

Az elmúlt időszakban a magyar gazdaság dinamikusan bővült, annak ellenére is, hogy az Európai Unió gazdasági növekedése továbbra is alacsony, azonban jelentős eltérés látszik a tagországok között. Az Unió GDP-je az első félévben a szezonálisan és naptárhatástól megtisztított adatok szerint 1,5 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbit. Legfontosabb exportpiacunk, Németország gazdasági teljesítménye is elmaradt a várttól: az első negyedéves 0,9 százalékos növekedést csupán 0,4 százalékos követte a második negyedévben. A német gazdaság lassulását elsősorban a gyenge ipari teljesítmény okozta, amely együtt járt az exportteljesítmény romlásával. Ugyanakkor, tekintettel az ország költségvetési helyzetére, illetve a folyó fizetési mérleg aktívumára, a német kormányzatnak megvan a mozgástere a kereslet élénkítése révén a gazdasági növekedés újbóli beindítására. A német konjunktúra alakulása a magyar gazdaság szempontjából kiemelkedő fontosságú, hiszen mind a termékek, mind a szolgáltatások esetében legfontosabb exportpiacunknak számít. A termékek kivitele szempontjából a német gazdaság aránya 2019 második negyedévében 28,5 százalék (ez egy éve még csak 28,0 százalék volt), míg a szolgáltatásoknál 18,1 százalék az előző évi 17,7 százalékot követően.

Hasonlóan kedvezőtlen folyamatokat mutatnak az olasz adatok. Az olasz gazdaság teljesítménye a kiigazított adatok szerint éves alapon az első és a második negyedévben is 0,1 százalékkal mérséklődött. Németországhoz viszonyítva a különbséget elsősorban az jelenti, hogy az olasz gazdaság a válság óta folyamatosan problémákkal küzd: lassú növekedés, a nem teljesítő hitelek aránya magas, és a problémákat jelen esetben még a politikai bizonytalanság is fokozza. Visszafogott növekedést mutatnak az eurózóna második legnagyobb gazdaságának, Franciaországnak az adatai is. A francia gazdaság az első negyedéves 1,3 százalékos növekedést követően a második negyedévben is csak 1,4 százalékkal bővült. Németországgal összehasonlítva, a problémát elsősorban az jelenti, hogy a fiskális mozgástér az élénkítésre sokkal kisebb Franciaországban, a költségvetési hiány a tavalyi évben a GDP 2,5 százalékát tette ki, míg az államadósság értéke megközelítette a GDP-ét. Jelentősen fékezett a második negyedévben az Egyesült Királyság gazdasága is: az első negyedévi 1,8 százalékos bővülést mindösszesen 1,2 százalékos követte. A szigetország esetében elsősorban a Brexit körüli bizonytalanság okolható a növekedési adatokért. Amennyiben sikerülne lezárni a kilépési tárgyalásokat, az jelentősen javíthatná a vállalatok beruházási hajlandóságát, és így a növekedési kilátásokat.

A magországokkal szemben a visegrádi országok továbbra is dinamikus ütemben bővülnek, azonban az egyes országok között itt is jelentős eltérések vannak. A cseh gazdaság az első félévben átlagosan 2,7 százalékkal, a szlovák 3,0 százalékkal, míg a lengyel 4,4 százalékkal bővült éves alapon. Csehországban elsősorban továbbra is a munkaerőhiány jelenti a fő problémát, viszont esetükben kedvező, hogy a jegybank

az utóbbi években a kamatemelések révén jelentős mozgásteret épített ki egy esetleges válság idejére, illetve az évek óta többletes költségvetés és a 30 százalékos közeli GDP-arányos államadósság révén a fiskális lazítására is jelentős tér van. Szlovákiában ezzel szemben jelentős lassulás figyelhető meg a növekedési adatokban az utóbbi időszakban, azonban a fiskális mozgáster északi szomszédunk esetében is rendelkezésre áll egy esetleges válság idejére. Lengyelországban ellenben a kormányzat családtámogatásai segítik a növekedést, amely mellett a jelentős belső piac is védettebbé teszi az ország gazdaságát a külső sokkokkal szemben. A visegrádi országok esetében nem látunk olyan kockázati tényezőt, amely középtávon a felzárkózás lassulását eredményezhetné.

Az Unió kívüli fontosabb külkereskedelmi partnereink közül az Amerikai Egyesült Államokról érdemes még megemlékezni, amely elsősorban a hazai szolgáltatások exportjában tölt be nagy szerepet. Az USA gazdasága az első negyedévben éves alapon 2,7 százalékkal bővült, amely a második negyedévben 2,3 százalékra csökkent. A növekedés motorja a fogyasztás és a beruházások voltak, míg a külkereskedelmi mérleg lassította azt. Az USA növekedésével kapcsolatos várakozásaink vegyesek egy esetleges válsággal kapcsolatban. A vámháborúhoz kapcsolódó bizonytalanság jelentősen visszafogja a gazdaság növekedését, illetve problémát jelent még a laza fiskális politika. A szeptember végével záruló költségvetési évben a deficit 984,4 milliárd dollárt, a GDP 4,8 százalékát tette ki, amely a következő években tovább emelkedhet, így a döntéshozók számára további fiskális mozgáster nem áll rendelkezésre a növekedés ösztönzésére. Ezzel szemben a monetáris lazításnak még van tere, az idej három kamatcsökkentés ellenére az alapkamat még mindig az 1,5–1,75-os sávban áll, illetve az eszközállomány korábbi leépítése miatt a quantitative easing újraindítására is van lehetőség.

A jelenlegi gazdasági folyamatok és az ismert kockázatok figyelembevételével arra számítunk, hogy a GDP-alapon számolt külső kereslet növekedése a tavalyi 2,0 százalékos után idén 1,4 százalékos lehet, amely jövőre 1,5 százalékra gyorsulhat. 2021-re és 2022-re is a 2020-ashoz hasonló, annál talán kissé nagyobb bővülést valószínűsítünk. Hangsúlyozni kell azonban, hogy minél tovább kerülünk a jelentőtől, annál nehezebb az egyes tényezők előrejelzése.

A külső kereslettel kapcsolatban fontosnak tartjuk a kockázatokat is hangsúlyozni:

– A Brexit alakulása: prognózisunk készítésének időpontjában nem látható, hogy a Brexit milyen formában és mikor történik meg, illetve hogy egyáltalán megtörténik-e.

– A német gazdaság gyengélkedése: az elmúlt két negyedévben a német gazdaság gyengén teljesített. Kérdés, hogy ez tartós marad-e, vagy csupán átmeneti jelenségről beszélhetünk.

– Külkereskedelmi háború: az elmúlt hónapokban változatosan alakultak a külkereskedelmi háború fejleményei. Volt, amikor úgy tűnt, hogy megbékélnek a felek, de többször előkerült az Európából az USA-ba szállított autók vámtételének megemlése is.

– A sérülékenyebb gazdaságú országok (pl. Törökország, Olaszország) helyzetének alakulása: kérdés, hogy a következő időszakban történik-e olyan esemény, amely turbulenciát okoz a pénzpiacokon.

– Egy globális világgazdasági válság kirobbanása: egy világgazdasági válság kirobbanásának idejét nem lehet pontosan előre jelezni. Biztos azonban, hogy ilyen lesz, csak az a kérdés, hogy 1, 2, 5, 10, 20 vagy 50 év múlva.

– Az uniós költségvetés elfogadása: az uniós források nemcsak a magyar, hanem a többi uniós gazdaság szempontjából is fontosak. A 2021–2027-es költségvetési ciklus kereteivel kapcsolatban jelenleg jelentős vita van a tagországok között. Amennyiben csúszik a költségvetés elfogadása, úgy a források felhasználására is csak később kerülhet sor, amely az egész régió növekedésére rányomhatja a bélyegét.

A külső kereslet lassulása a második negyedévben már megjelent az exportadatokban, a kivitel az első negyedéves 7,4 százalék után mindössze 2,8 százalékkal bővült, míg az import növekedési üteme 7,8 százalékról 5,1 százalékra lassult. Ezt figyelembe véve az év egészére vonatkozóan 5,8 százalékos export- és 6,3 százalékos importnövekedést várunk. A bővüléshez az export esetében elsősorban a beruházások tartósan magas szintje járulhat hozzá, míg az importnál a beruházások mellett a fogyasztás növekedése kiemelendő. Így a külkereskedelmi egyenleg hatása a növekedésre idén összességében negatív lehet, amely egyben azt is jelenti, hogy a folyó fizetési mérleg az idén a GDP $-0,5$ százalékanak megfelelő passzívummal zár. 2020-ban az export volumene 5,0, az importé pedig 4,9 százalékkal emelkedhet, vagyis a külkereskedelmi egyenleg hatása a gazdasági növekedésre semleges lehet. Várakozásaink szerint a folyó fizetési mérleg egyenlege a GDP $-0,3$ százaléka lesz jövőre. 2021-ben szintén a kivitel bővülése lehet dinamikusabb a beruházások folyamatosan magas szintjének eredményeként. Így az export volumene 5,6, míg az importé 4,1 százalékkal nőhet. Hasonló folyamatok jellemezhetik 2022-t is, amikor is a kivitel 5,0, a behozatal pedig 4,3 százalékkal haladhatja meg az egy évvel korábbit. Ennek megfelelően becslésünk szerint a folyó fizetési mérleg GDP-arányos egyenlege 2021-ben 0,4, 2022-ben pedig 1,0 százalékot tehet ki.

Ehhez hasonlóan alakul a nettó finanszírozási képesség is, azonban itt az uniós források beérkezésének időpontja bizonytalanságot jelent. A mutató GDP-arányos értéke 2018-ban 2,0 százalékot tett ki, ez várakozásaink szerint 2019-ben 1,0 százalékra mérséklődhet, majd 2020-ban 1,7 százalékra emelkedhet. Ezt követően a külkereskedelmi egyenleg javulása miatt 3,0 százalékra emelkedik, 2022-re viszont 2,0 százalékra csökkenhet az uniós források beérkezésének ciklikussága miatt.

A háztartások fogyasztási kiadásai az első félévben 4,8 százalékkal bővültek, amelyhez elsősorban továbbra is a reálbérek növekedése járult hozzá. A fogyasztás bővüléséhez ugyanakkor egyre inkább hozzájárul a hitelállomány emelkedése is, így a növekedés az év átlagában becslésünk szerint 4,7 százalékot érhet el. 2020-ban a családvédelmi akcióterv intézkedéseinek eredményeként – különösen a babaváró hitel nyomán – növekedhet a háztartások rendelkezésre álló jövedelme, amely a reálbérek dinamikus emelkedése mellett elősegítheti a fogyasztás bővülését. Ennek mértékét 4,9 százalékra prognosztizáljuk. A növekedés 2021-ben 3,5 százalékra lassulhat, míg 2022-re 3,6 százalékos bővülést várunk. Ennek kapcsán fontos hangsúlyozni, hogy a fogyasztás elmúlt években tapasztalt bővülése egyelőre nem járt együtt a háztartások túlzott eladósodásával, azonban törekedni kell arra, hogy ez hosszabb távon is így maradjon. Bár a minimálbér és a garantált bérminimum emelkedése az előző évekhez

képest kevésbé dinamikus, ugyanakkor látható, hogy a nagyvállalatok jellemzően ennél nagyobb mértékben emelik dolgozóik bérét, így a fogyasztás dinamikus maradhat. 2021-ben és 2022-ben ugyanakkor a magas bázis, a szerény mértékben lassuló bérnövekedés és a válság nyomán elhalasztott tartós fogyasztási cikkek-vásárlások hatásának kifutása magyarázza a szerényebb növekedést.

A beruházások volumene az első félévben 20,6 százalékkal bővült, amely várhatóan az év hátralévő részében is fennmarad, azonban ennek mértéke 2020-tól lassul. A beruházások dinamikáját egy-egy nagyobb beruházás megjelenése, a beruházások csúszása, illetve az uniós források felhasználásának üteme miatt ugyanakkor nehéz előre jelezni. A beruházások bővülését több tényező segíti: az uniós források növekvő felhasználása, a lakásépítések számának növekedése, a vállalkozások növekvő beruházásai, valamint az állami forrásokból való beruházások bővülése. A magas bázisra és az uniós források tetőzésére való tekintettel azonban 2020-tól már lassabb növekedési dinamikára számíthatunk. Az uniós források ciklikussága a vállalati beruházások nyomán várakozásaink szerint nem okoz majd akkora visszaesést, mint 2016-ban. Érdeemes ellenben kiemelni, hogy a beruházások pályája kapcsán az előrejelzési horizont végén kockázatot jelent az, hogy az új költségvetési ciklusban mekkora volumenű forrás áll majd Magyarország rendelkezésére, és hogy azt milyen tempóban sikerül felhasználni. Ezeket a hatásokat is figyelembe véve, idén 15,8, jövőre 6,5 százalékos növekedést várunk, amely 2021-ben 3,5, 2022-ben pedig 3,1 százalékra mérséklődhet.

A fentiek alapján a gazdaság teljesítménye idén 4,8, jövőre pedig 3,9 százalékkal bővülhet. A növekedési ütem 2021-ben 3,0 százalékra csökkenhet, majd 2022-ben 3,4 százalékot tehet ki. Hosszabb távon természetesen még nem látjuk előre sem a világgazdasági környezet alakulását, sem a gazdaságpolitikai intézkedéseket. Egy ennél dinamikusabb, tartósan 4 százalék körüli fenntartható bővüléshez szükség van a világ-gazdasági kondíciók kedvezőbbé válására is.

Ugyanakkor fontos hangsúlyoznunk, hogy ahogy a külső keresletet, úgy a hazai gazdasági folyamatokat is kockázatok övezik, amelyek közül az alábbiakat érdemes kiemelni:

– A versenyképesség fejlesztésének sikere: a tartósan dinamikus bővüléshez szükség van a versenyképesség fejlesztésére, így az ehhez kapcsolódó intézkedések elmaradása kockázatot jelent. Hosszabb távon a növekedés kulcsa a magasabb hozzáadott értékű tevékenységekre történő átállás, ennek érdekében is folyamatosan lépéseket kell tenni.

– A forintárfolyam alakulása: az elmúlt időszakban a forint ismét gyengülni kezdett. Bár ez az exportáló, elsősorban multinacionális háttérű vállalatoknak előny, a kkv-k helyzetét nehezíti. Így a forint tartós gyengülése kockázatot jelent a kkv-k szempontjából, azaz hosszú távon a növekedést is lassíthatja.

– A mezőgazdaság teljesítménye az időjárás függvényében ingadozik, ez szintén befolyásolja a gazdasági növekedést.

– Fenntartható béremelések: a fogyasztási dinamika nagymértékben függ a keresetek alakulásától. Az utóbbi időszakban 10 százalék körüli átlagbér-növekedés jellemezte a magyar gazdaságot. Ezen dinamika fennmaradásához szükség van a vállalatok termelékenységének folyamatos javulására és a további adócsökkentésekre.

– Az olajár alakulása: az olaj fontos termelési tényező, így árának mérséklődése javíthatja, emelkedése ronthatja a magyar gazdaság versenyképességét.

Az infláció várakozásaink szerint a teljes előrejelzési horizonton a Magyar Nemzeti Bank inflációs célsávjában, azonban kismértékben a cél fölött alakul. Az inflációs mutatót ugyanakkor nagyban befolyásolja az olajárak változása: míg a maginflációs mutató sokkal stabilabb, addig a maginfláción kívüli tételek ennél sokkal volatilisebben alakulnak, ami az infláció célsávból való kilépését eredményezheti. A bérek dinamikus emelkedése, illetve a laza monetáris politika a pénzromlás gyorsulásának irányába hat, ellenben a mérsékelt külső infláció lassítja azt. A laza monetáris politika ugyanakkor segít a beruházások magas szintjének fenntartásában.

A Magyar Nemzeti Bank vezetése az elmúlt időszakban többször hangsúlyozta, hogy egyetlen horgonya az infláció, ez alapján hozza meg monetáris politikai döntéseit. Látható azonban, hogy a jegybank továbbra is törekszik a laza kondíciók fenntartására, és ezt a nemzetközi környezet alakulása egyelőre lehetővé is teszi számára. A belső kereslet és a bérek növekedése (tehát a költségoldali inflációs nyomás) viszont előbb-utóbb a monetáris kondíciók szigorítására kényszerítheti az MNB-t. Várakozásaink szerint az alapkamat emelésére legkorábban 2021-ben kerülhet sor, ám ez sem azt jelenti, hogy akkortól a monetáris politika szigorú lesz, csak a jelenlegihez képest lesz restriktívabb. Az MNB tehát, figyelembe véve az inflációs folyamatokat, az EKB és a Fed döntéseit, a laza monetáris kondíciókat a lehető legtovább igyekszik majd fenntartani.

Amennyiben a nemzetközi környezet nem lesz tartósan negatív, várakozásaink szerint a munkanélküliségi ráta továbbra is alacsony maradhat, az előrejelzési horizonton 3,0 százalékos körül alakulhat. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a munkanélküliségi ráta mellett érdemes a foglalkoztatásra is figyelni: jelenleg Magyarországon több mint 4,5 millió fő dolgozik, ami több mint 700 ezerrel haladja meg a 2010-es szintet. A foglalkoztatás a cseh foglalkoztatási ráta elérésének érdekében tovább növelhető, ugyanakkor a demográfiai változások, a területi elhelyezkedés, a megfelelő képzettség és a tapasztalat hiánya problémát jelenthetnek.

Tekintettel a várhatóan továbbra is magas foglalkoztatásra, a bérek erőteljes növekedése fennmaradhat, ehhez ellenben elengedhetetlen a hatékonyság javítása, a hozzáadott érték növelése. Ezenkívül a bérek növekedését elősegítheti az adók további mérséklése, illetve az értékesítési árak emelkedése. A bruttó átlagbérek növekedése várakozásaink szerint 2019-ben és 2020-ban is elérheti a 10 százalékot, míg 2022-re 9 százalék alá lassulhat. Az átlagos reálbér tehát az egyes években 6,8, 6,7, 5,8, illetve 5,4 százalékkal növekedhet – ezen mértékhez azonban szükség lehet a munkát terhelő adókulcsok további csökkenésére is. A bérek dinamikus növekedését segítheti elő, ha a minimálbér és a garantált bérminimum továbbra is az inflációt jóval meghaladó mértékben, akár az idei 8 százaléknál is erőteljesebben emelkedik. A dinamikus bérnövekedést vélelmezhetően nem tudja minden vállalkozás kigazdálkodni, a túlzottan alacsony hozzáadott értékű tevékenységet végzők esetében a munkahelyek megszűnése várható, ezek helyett pedig magasabb hozzáadott értékű munkahelyek létrehozására van szükség. A bérek emelése ezenfelül fontos a jólét növelése, illetve a kivándorlás megállítása miatt is.

A költségvetés bevételi és kiadási oldalát az elkövetkezendő években számos intézkedés alakítja, mint a családvédelmi és gazdaságvédelmi akcióterv már életbe lépett és bejelentett intézkedései, az adóharmonizáció, a hatéves bérmegállapodás keretében csökkenő szociális hozzájárulási adó, illetve a jövedéki adó emelése az uniós irányelvnek megfelelően. Ennek eredményeképpen 2019-ben a GDP-arányos államadósság 66,6 százalékra csökkenhet, miközben a kormányzati szektor 1,6 százalékos hiánnyal zárhat, 0,2 százalékponttal kedvezőbben, mint az előirányzatban foglalt érték. Jövőre az államadósság a GDP 63,5 százaléka, míg a hiány a költségvetési törvényjavaslatban szereplő 1,0 százalék lehet. 2021-ben és 2022-ben is tovább mérséklődhet a GDP arányában mért államadósság, rendre 62,1 és 59,7 százalékra, míg a kormányzati szektor ESA-módszertan szerint számított hiánya mindkét évben 1,0 százalékot tehet ki.

1. táblázat: Középtávú előrejelzés

	2018	2019	2020	2021	2022
Bruttó hazai termék (volumenindex)	5,1	4,8	3,9	3,0	3,4
A háztartások fogyasztási kiadása (volumenindex)	4,9	4,7	4,9	3,5	3,6
Bruttó állóeszköz-felhalmozás (volumenindex)	17,1	15,8	6,5	3,5	3,1
Kivitel volumenindexe (nemzeti számlák alapján)	4,3	5,8	5,0	5,6	5,0
Behozatal volumenindexe (nemzeti számlák alapján)	6,8	6,3	4,9	4,1	4,3
A külkereskedelmi áruforgalom egyenlege (Mrd euró)	5,5	3,5	3,8	6,3	7,3
Fogyasztóiár-index (%)	2,8	3,4	3,3	3,2	3,2
A jegybanki alapkamat az időszak végén (%)	0,9	0,9	0,9	1,05	1,2
Munkanélküliségi ráta (%)	3,7	3,4	3,2	3,0	3,0
A bruttó átlagkereset alakulása (%)	10,3	10,4	10,2	9,2	8,8
A folyó fizetési mérleg egyenlege a GDP százalékában	0,0	-0,5	-0,3	0,4	1,0
Külső finanszírozási képesség a GDP százalékában	2,0	1,0	1,7	3,0	2,0
Az államháztartás ESA-egyenlege a GDP százalékában	-2,3	-1,6	-1,0	-1,0	-1,0
A bruttó államadósság-ráta a GDP százalékában (EDP)	70,2	66,6	63,5	62,1	59,7
GDP-alapon számított külső kereslet (volumenindex)	2,0	1,4	1,5	1,7	1,6

Forrás: MNB, KSH, Századvég-számítás

ELŐREJELZÉSEK ÖSSZEJETÉSE

Az előző fejezetben részletesen ismertettük a következő évek növekedésére vonatkozó prognózisunkat. Ebben a részben a Pénzügyminisztérium, a Magyar Nemzeti Bank, valamint különböző hazai és nemzetközi kutatóintézetek előrejelzéseit hasonlítjuk össze saját prognózisunkkal abból a célból, hogy lássuk, mennyire térnek el a várakozások, illetve mennyire tekinthetők robusztusnak az előrejelzések. Az egyes felhasznált előrejelzések a következők:

- A Magyar Nemzeti Bank 2019. szeptemberi inflációs jelentése (MNB, 2019b);
- A Pénzügyminisztérium 2019. áprilisi konvergenciaprogramja (Magyarország Kormánya, 2019);
- Az OECD 2019. májusi előrejelzése (OECD, 2019);
- Az Európai Bizottság 2019. júliusi, közbenső (Európai Bizottság, 2019b) és 2019. májusi, részletes (Európai Bizottság, 2019a) jelentése;
- Az IMF 2019. októberi World Economic Outlookja (IMF, 2019), illetve az ehhez kapcsolódó adatbázis;
- A Kopint-Tárki 2019. októberi előrejelzése (Kopint-Tárki, 2019).

Az előrejelzések összehasonlítását a 2019 és 2021 közötti időszakra végezzük el, azonban fontos hangsúlyozni, hogy nem minden előrejelzés tartalmaz értéket minden vizsgált változóra és mind a három évre. A GDP-vel kapcsolatos előrejelzéseket foglalja össze a 2. táblázat. Az egyes előrejelzések kapcsán fontos felhívni a figyelmet arra, hogy minden kutatóintézet lassabb – de így is erőteljesnek mondható – növekedést prognosztizál mind 2020-ra és 2021-re, mind 2019-re, kivéve a Pénzügyminisztériumot, esetükben ellenben az előrejelzés áprilisi, így az idei évre vonatkozóan a többi intézetnél pesszimistábbak. Az egyes intézmények tehát a 2020-as növekedést 2,8 és 4,0 százalék közé, a 2021-est pedig 2,9 és 4,1 százalék közé becsülik. Kérdés, hogy a következő években mennyire jelenik meg az elmúlt években látott és már bemutatott alulbecslés, azaz nagyobb lesz-e, és ha igen, mennyivel a növekedés az itt leírtnál. Érdeemes megjegyezni, hogy 2020-ban is a – tanulmány elején bemutatott 2018-ashoz hasonlóan – két legpesszimistább előrejelzést két nemzetközi intézmény adta.

2. táblázat: A GDP növekedésére vonatkozó előrejelzések (volumenindex, %)

	2019	2020	2021
PM	4,0	4,0	4,1
MNB	4,5	3,3	3,3
Századvég-GK	4,8	3,9	3,0
OECD	3,9	3,0	n. a.
Európai Bizottság	4,4	2,8	n. a.
IMF	4,6	3,3	2,9
Kopint-Tárki	4,8	3,2	n. a.

Forrás: MNB, PM, OECD, Európai Bizottság, IMF, Kopint-Tárki, Századvég

Minden prognózis megegyezik abban a tekintetben, hogy a háztartások fogyasztási kiadásainak emelkedése lesz a GDP-növekedés fő motorja a következő időszakban. A fogyasztásbővülés mértékében már találhatóak eltérések az egyes intézetek között: a legpesszimistább 2020-ra az Európai Bizottság 3,8 százalékos becslésével, míg a legoptimistább a mi előrejelzésünk 4,9 százalékkal. Érdeemes megjegyezni, hogy az Európai Bizottság fogyasztásra vonatkozó előrejelzése a tavaszi előrejelzésből származik, amikor az intézmény még pesszimistább volt, és a GDP növekedését a nyárinál 0,7 százalékkal

ponttal alacsonyabbra prognosztizálta. 2021-re csak három hazai előrejelzés található a fogyasztásra vonatkozóan, melyek közül a Magyar Nemzeti Banké a legpesszimistább 3,0 százalékkal, és a Pénzügyminisztériumé a legoptimistább 4,6 százalékkal, itt tehát már az előző évinél nagyobb szórás mutatkozik az adatokban.

3. táblázat: A háztartások fogyasztási kiadásainak növekedésére vonatkozó előrejelzések (volumenindex, %)

	2019	2020	2021
PM	4,6	4,7	4,6
MNB	4,7	3,9	3,0
Századvég-GK	4,7	4,9	3,5
OECD	4,6	4,0	n. a.
Európai Bizottság	4,9	3,8	n. a.
IMF	n. a.	n. a.	n. a.
Kopint-Tárki	n. a.	n. a.	n. a.

Megjegyzés: Az Európai Bizottság adata a tavaszi előrejelzéséből származik.

Forrás: MNB, PM, OECD, Európai Bizottság, IMF, Kopint-Tárki, Századvég

Minden intézet véleménye megegyezik abban, hogy a beruházások két számjegyű bővülése idén véget ér: míg a 2019-es prognózisok 10,2 és 16,4 százalék között szóródnak, addig a 2020-as előrejelzések 2,4 és 6,5 százalék, a 2021-esek pedig (bár itt is csak három intézmény előrejelzése áll rendelkezésre) csupán 3,5 és 4 százalék között. A beruházások lassabb növekedését az uniós források felhasználásának tetőzése, illetve az építőipar lassuló kapacitásbővülése indokolja. A beruházások kapcsán meghatározó lesz, hogy mikor kezdődhet meg az új, 2021-től induló uniós ciklus forrásainak felhasználása.

4. táblázat: A bruttó állóeszköz-felhalmozás növekedésére vonatkozó előrejelzések (volumenindex, %)

	2019	2020	2021
PM	10,3	3,8	3,5
MNB	15,9	2,4	4,0
Századvég-GK	15,8	6,5	3,5
OECD	10,2	4,3	n. a.
Európai Bizottság	10,4	2,4	n. a.
IMF	n. a.	n. a.	n. a.
Kopint-Tárki	16,4	5,0	n. a.

Megjegyzés: Az Európai Bizottság adata a tavaszi előrejelzéséből származik.

Forrás: MNB, PM, OECD, Európai Bizottság, IMF, Kopint-Tárki, Századvég

Az export és az import volumennövekedésének esetében nem is az indexek konkrét értéke a fő kérdés, hanem az, hogy az egyes intézetek szerint az export vagy az import növekedése lesz erőteljesebb. Az export volumenbővülésére vonatkozó előrejelzések között az eltérés egyébként is csekély: a volumenindexek 2020-ban 4,8 és 5,5 százalék között, 2021-ben pedig 5,5 és 6,0 százalék között szóródnak. Ennél nagyobb az eltérés az import esetében, bár itt is inkább az IMF jelentős bővülést mutató előrejelzése lóg ki a sorból: 2020-ra az IMF 7,3 százalékos importbővülést vár, míg a többi intézet prognóziája 4,9 és 6,4 százalék közöttit – érdemes megjegyezni, hogy nem látszik szoros kapcsolat a belső kereslet és az import volumenindexe között, ha összevetjük a különböző intézmények prognózisait. 2021-re az import volumenbővülését az egyes intézmények 4,1 és 6,9 százalék közé becsülik, itt a legnagyobb növekedést az IMF, a legkisebbet a mi előrejelzésünk tartalmazza. 2020-ra a 6 prognózissal rendelkező intézmény közül 4-nél nő gyorsabban az import, mint az export, míg 2-nél fordított helyzet figyelhető meg. 2021-ben a három hazai intézmény az export bővülését, míg az IMF az import növekedését várja erőteljesebbnek.

5. táblázat: Az export és az import növekedésére vonatkozó előrejelzések (volumenindex, %)

	2019	2020	2021	2019	2020	2021
	Export			Import		
PM	5,1	5,2	6	6,5	5,4	5,5
MNB	5,2	5,5	5,5	6,3	5,0	5,0
Századvég-GK	5,8	5	5,6	6,3	4,9	4,1
OECD	5,8	5,4	n. a.	6,4	6,4	n. a.
Európai Bizottság	4,6	4,8	n. a.	6,8	5,1	n. a.
IMF	4,6	5,4	5,5	7,4	7,3	6,9
Kopint-Tárki	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.

Megjegyzés: Az Európai Bizottság adata a tavaszi előrejelzéséből származik.

Forrás: MNB, PM, OECD, Európai Bizottság, IMF, Kopint-Tárki, Századvég

Az inflációt minden intézmény a jegybanki célsávon belülre várja 2020-ban és 2021-ben egyaránt, azonban a Pénzügyminisztérium kivételével a többi intézmény – még a Magyar Nemzeti Bank is – kisebb-nagyobb mértékben a cél fölötti inflációval számol. A legpesszimistább az OECD, amely 2020-ra 3,8 százalékos pénzromlást valószínűsít. A cél felett teljesülő infláció várhatóan beépül a gazdasági szereplők várakozásaiba, és így tovább gerjeszti a pénzromlást, ellenben ennek túlzott mértékűvé válására egyelőre nem számítanak a prognózisok (6. táblázat).

Minden intézmény negatív folyófizetésimérleg-egyenleget vár 2020-ra. A korábbi években Magyarországon jelentős többlet jelent meg a folyó fizetési mérlegben, majd ez 2018-ra a belső kereslet növekedése nyomán eltűnt. A legoptimistább a folyó fizetési mérleg kapcsán 2020-ra a mi előrejelzésünk (–0,3 százalék), míg a legpesszimistább az Európai Bizottságé (–1,4 százalék). 2021-ben prognózisunk szerint a folyó fizetési

6. táblázat: Az inflációra vonatkozó előrejelzések (%)

	2019	2020	2021
PM	2,7	2,8	3,0
MNB	3,3	3,4	3,3
Századvég-GK	3,4	3,3	3,2
OECD	3,0	3,8	n. a.
Európai Bizottság	3,2	3,2	n. a.
IMF	3,4	3,4	3,3
Kopint-Tárki	3,4	3,4	n. a.

Forrás: MNB, PM, OECD, Európai Bizottság, IMF, Kopint-Tárki, Századvég

mérleg egyenlege már pozitív lehet, míg a másik három, az időszakra előrejelzést készítő intézmény negatív egyenleggel számol. A folyó fizetési mérleg egyenlege esetében fontos hangsúlyozni, hogy az ne legyen tartósan és nagymértékben negatív, amint az a válság előtti időszakban Magyarországon történt, hiszen az egyensúlytalanságok kialakulásához vezet.

7. táblázat: A folyó fizetési mérleg GDP-arányos egyenlegére vonatkozó előrejelzések (%)

	2019	2020	2021
PM	-0,6	-0,4	-0,3
MNB	-0,9	-0,7	-0,4
Századvég-GK	-0,5	-0,3	0,4
OECD	0	-0,7	n. a.
Európai Bizottság	-1,2	-1,4	n. a.
IMF	-0,9	-0,6	-0,5
Kopint-Tárki	n. a.	n. a.	n. a.

Megjegyzés: Az Európai Bizottság adata a tavaszi előrejelzéséből származik.

Forrás: MNB, PM, OECD, Európai Bizottság, IMF, Kopint-Tárki, Századvég

A GDP-arányos költségvetési hiány 2020-ban és 2021-ben is 3 százalék alatt marad a prognózisok szerint. Érdekeség, hogy míg a tavaszi konvergenciaprogramban még 1,5 százalékos hiányt tervezett a kormányzat 2020-ra és 1,2 százalékos 2021-re, addig a költségvetés nyári benyújtásakor már ennél alacsonyabban, 1,0, illetve 0,7 százalékkal számoltak. A Magyar Nemzeti Bank előrejelzésében intervallumot ad meg: 2020-ra 0,6 és 1,4 százalék közöttit, míg 2021-re 0,5 és 1,3 százalék közöttit. A legpesszimistább a szervezetek közül az OECD, amely 2020-ra 2,1 százalékos GDP-arányos hiánnyal számol. Az Európai Bizottság, az IMF és a Kopint-Tárki 2020-ban 1,5–1,6 százalékos deficitet becsül.

8. táblázat: A költségvetési egyenlegre vonatkozó előrejelzések a GDP százalékában

	2019	2020	2021
PM	-1,8	-1,5	-1,2
MNB	(-1,8)–(-1,7)	(-1,4)–(-0,6)	(-1,3)–(0,5)
Századvég-GK	-1,6	-1,0	-1,0
OECD	-2,0	-2,1	n. a.
Európai Bizottság	-1,8	-1,6	n. a.
IMF	-1,8	-1,6	-1,5
Kopint-Tárki	-1,6	-1,5	n. a.

Megjegyzés: Az Európai Bizottság adata a tavaszi előrejelzéséből származik.

Forrás: MNB, PM, OECD, Európai Bizottság, IMF, Kopint-Tárki, Századvég

A GDP-arányos államadósság esetében a becslést az összes többi intézmény még a GDP-revízió előtti adatokból számolta, tehát a kiinduló érték 2018-ra 70,2 százalék helyett 70,8 százalék esetükben. Így nem véletlen, hogy itt a mi becslésünk a legoptimistább, 2020-ban 63,5, 2021-ben pedig 62,1 százalék. 2020-ban a többi előrejelzés 65,0 és 66,8 százalék között szóródik, miközben az államadósság már 2019 első félévének végére 68,2 százalékra csökkent, ami kedvezőbb, mint a Pénzügyminisztérium, az OECD és az Európai Bizottság 2019. év végi előrejelzése. 2020-ban a legpeszsimistább becslés az Európai Bizottságé. 2021 végén az előrejelzések közötti eltérés csekély – különösen, ha figyelembe vesszük, hogy mi már számoltunk a nemzeti számlák 2019. szeptemberi revíziójának hatásával. Ezt az is magyarázhatja, hogy a GDP-arányos államadósság alakulását nagymértékben befolyásolja az uniós források beérkezése, amellyel kapcsolatban a különböző intézmények eltérő feltételezésekkel élhettek.

9. táblázat: A GDP-arányos államadósságra vonatkozó előrejelzések (%)

	2019	2020	2021
PM	69,2	66,7	62,8
MNB	67,9	65,0	62,7
Századvég-GK	66,6	63,5	62,1
OECD	68,5	66,8	n. a.
Európai Bizottság	69,2	67,7	n. a.
IMF	67,5	65,1	62,9
Kopint-Tárki	n. a.	n. a.	n. a.

Megjegyzés: Az Európai Bizottság adata a tavaszi előrejelzéséből származik.

Forrás: MNB, PM, OECD, Európai Bizottság, IMF, Kopint-Tárki, Századvég

REFORMOKKAL A NÖVEKEDÉS FENNTARTÁSÁÉRT

Az utóbbi időszakban a dinamikus gazdasági bővülésnek köszönhetően Magyarország elindult a felzárkózás útján, azonban 2-3 év gyors növekedése még nem elegendő az uniós gazdasági fejlettség megközelítéséhez. Ahhoz hosszabb időtávon folyamatos és kiegyensúlyozott gazdasági növekedésre van szükség, hogy hazánk elkerülhesse a közepes fejlettség csapdáját (Csath, 2019). Ennek érdekében az idei évben a Magyar Nemzeti Bank és a Nemzeti Versenyképességi Tanács is előállt a saját, pontokba szedett versenyképességi programjával, amelyek célja a gazdasági növekedés fenntartása, így a felzárkózás folytatása, valamint a közepes fejlettség csapdájának elkerülése (Nemzeti Versenyképességi Tanács, 2019; MNB 2019a).

A 2008-as válság előtt jelentős problémát jelentett a fiskális politika fegyelmezettségének hiánya. 2010 előtt a folyamatosan magas költségvetési hiány eredményeképp az államadósság is gyors ütemben emelkedett, így a válság során a fiskális politika mozgásteret beszűkült. Az utóbbi évek során azonban kedvező folyamatok zajlottak le ezen a téren, az államadósság GDP-arányos értékének mérséklődése mellett annak szerkezete is átalakult, csökkent a devizakitettség, és erősödött a hazai finanszírozás szerepe. Fontos ugyanakkor, hogy az államadósság továbbra is magas régiós szinten, ennek mérséklése nemcsak az eurózónához való csatlakozás, hanem a jövőben bekövetkező válságok miatt is létfontosságú. Ez a cél csak fegyelmezett költségvetési politikával érhető el, amely mellett tovább csökkentheti a válságok negatív hatásait az államadósság devizaarányának mérséklődése és a hazai, elsősorban lakossági kézben lévő állampapírok részarányának a növekedése.

A dinamikus növekedés fenntartásához elengedhetetlen a munkaerőpiac szerkezeti átalakulásának folytatása. Ugyan az utóbbi időszakban a hírek a munkaerőhiányról szóltak, azt is látni kell, hogy például Csehországhoz viszonyítva a hazai aktivitási ráta a 15–64 éves korosztályban még mindig 4,1 százalékponttal alacsonyabb, amely közel 260 ezer új munkavállaló bevonását jelenti. A következő évek gazdasági növekedésének kulcsa egyrészt az lesz, hogy ezt a csoportot milyen módon lehet bevonni a munkaerőpiacra, és milyen képzésekre van szükségük az elhelyezkedéshez. Ugyanígy a közfoglalkoztatás keretében dolgozók létszáma az utóbbi időszakban a 200 ezer feletti átlagos létszámról 100 ezer fő alá csökkent. Ez is mutatja a programok létjogosultságát, azonban fontos, hogy a jövőben egyre nagyobb hangsúly kerüljön a képzési programokra és a résztvevők elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedésének támogatására. A bérfolyamatokat illetően úgy látjuk, hogy a jelenlegi 10 százalékos körüli átlagbér-emelkedés, az 5 százalékos gazdasági növekedés, a 3 százalékos körüli infláció, illetve a munkát terhelő adók mérséklése okán fenntartható, azonban a dinamika fennmaradásához a további adócsökkentések mellett szükség van a munkáltatók részéről a hatékonyság növelésére is. Emellett fontos hangsúlyoznunk, hogy az állami szféra bérfolyamatait az elvándorlás megakadályozása érdekében minden esetben a versenyszférához kell igazítani, amely a növekedés szempontjából az egészségügyben és az oktatásban kiemelten fontos.

Véleményünk szerint a közepes fejlettség csapdájának elkerülése kizárólag a kutatás-fejlesztés támogatása és a magas hozzáadott értékű termelésre való áttérés révén

lehetséges, amelyhez szükséges a felsőoktatás fejlesztése, szerepének és finanszírozásának növelése is. A következő évtizedek növekedésének alapját most kell lefektetni, az elmúlt években befejeződött a gazdaság konszolidációja, illetve megkezdődött a bérkonvergencia, amely hozzájárult a belső kereslet emelkedéséhez. Ezen folyamatok azonban csak rövid távon tudják segíteni a felzárkózást, illetve nem biztosítanak kitörést a közepes fejlettség csapdájából, annak kulcsa az oktatás és az innováció.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Csath Magdolna (2019): Közepes jövedelmi csapda vagy fejlettségi csapda és a költségvetési hatások. *Pénzügyi Szemle*, 64. évf., 1. sz., 29–48.
- Európai Bizottság (2019a): *European Economic Forecast, Spring 2019*. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip102_en.pdf (Letöltés: 2019. október 24.).
- Európai Bizottság (2019b): *European Economic Forecast, Summer 2019 (Interim)*. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip108_en.pdf (Letöltés: 2019. október 24.).
- IMF (2019): *World Economic Outlook. Global Manufacturing Downturn, Rising Trade Barriers*. International Monetary Fund, <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/WEO/2019/October/English/text.ashx?la=en> (Letöltés: 2019. október 24.).
- Kopint-Tárki (2019): *Előrejelzések*. www.kopint-tarki.hu/.
- Magyarország Kormánya (2019): *Magyarország Konvergenciaprogramja 2019–2023*. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2019-european-semester-convergence-programme-hungary_hu.pdf (Letöltés: 2019. október 24.).
- MNB (2019a): *Versenyképességi program 330 pontban*. Magyar Nemzeti Bank, Budapest, www.mnb.hu/letoltes/versenykepességi-program.pdf (Letöltés: 2019. október 21.).
- MNB (2019b): *Inflációs jelentés (2019. szeptember)*. www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/inflacios-jelentes/2019-09-26-inflacios-jelentes-2019-szeptember (Letöltés: 2019. október 24.).
- Nemzeti Versenyképességi Tanács (2019): *Program a versenyképesebb Magyarorszáért*. Magyarország Kormánya, www.kormany.hu/download/7/91/91000/Program%20a%20Versenyk%C3%A9pesebb%20Magyarorsz%C3%A1g%C3%A9rt.pdf#!DocumentBrowse (Letöltés: 2019. október 21.).
- OECD (2019): *OECD Economic Outlook. Vol. 2019, No. 1, May*. www.oecd.org/economy/outlook/EO105_Annexes_E.pdf (Letöltés: 2019. október 24.).